

EXAMENSARBETE

Våren 2013

Sektionen för hälsa och samhälle
Kriminologi

Cannabissmuggling till Sverige

Om brottsbekämparnas beskrivningar och perspektiv

Författare

Cyril Belenge

Handledare

Jonas Ringström

Examinator

Joakim Thelander

Tack

Stort tack till min familj som har stått ut med mig under mitt arbete med denna uppsats. Jag vill ge ett stort tack till alla åtta intervjupersoner inom Tullverket och Polisen som deltagit och låtit sig intervjuas. Att höra era redogörelser har varit intressant, givande och otroligt viktigt. Jag hade inte kunnat genomföra denna studie utan er. Jag vill även ge ett stort och varmt tack till min handledare Jonas Ringström för dina snabba svar, dina tips och anmärkningar. Dina ord har varit väldigt betydelsefulla.

Stockholm, december 2013

Cyril Belenge

Innehållsförteckning

KAPITEL 1.....	6
1.1 INLEDNING.....	6
1.2 SYFTE.....	7
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	7
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	8
1.5 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	8
KAPITEL 2.....	9
TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI.....	9
2.1 TIDIGARE FORSKNING.....	9
2.2 TEORIER.....	12
2.2.1 Rutinaktivitetsteorin.....	12
2.2.2 Kritik av rutinaktivitetsteorin.....	13
2.2.3 Rational choice-teorin.....	14
2.2.4 Kritik av rational choice-teorin.....	16
KAPITEL 3.....	17
METOD.....	17
3.1 Val av den kvalitativa metoden och varför.....	17
3.2 Urval.....	18
3.3 Konstruktion av intervjuguide.....	19
3.4 Kritiken av den valda metoden.....	19
3.5 Kvalitativa Intervjuer.....	20
3.6 Genomförandet av intervjuerna.....	21
3.7 Etiska överväganden.....	21
3.8 Validitet.....	22

3.9 Reliabilitet	23
3.10 Uppsatsens validitet och reliabilitet	23
3.11 Intervjupersoner	23
3.12 Förförståelse	24
KAPITEL 4.....	25
RESULTAT OCH ANALYS.....	25
4.1 Tematisering.....	25
4.2 Kontrollverksamhet.....	25
4.3 Intervjupersonernas syn på personer som sysslar med cannabissmuggling.....	28
4.4 Samverkan mellan myndigheter.....	29
4.5 Vad som bör göras för att minska eller stoppa smugglingen	30
4.6 Smugglaren som rationell aktör	32
4.7 Smuggling som rutinaktivitet.....	33
4.8 Motiverad gärningsman.....	34
4.9 Beskrivningar av cannabis som ett lämpligt objekt	35
4.10 Avsaknad av kapabla väktare	35
KAPITEL 5.....	37
5.1 DISKUSSION.....	37
5.2 FRAMTIDA FORSKNING.....	40
LITTERATUR.....	41

SAMMANFATTNING

Syftet med studien var att ta reda på brottsbekämparnas tankar och idéer angående fenomenet cannabissmuggling till Sverige, hur de anser att man bäst skall göra för att minska eller få stopp på smugglingen av cannabis. Undersökningsgruppen består av åtta brottsbekämpare som arbetar i brottsbekämpande myndighet (polisen & Tullen) med god insyn i cannabisproblematik. Brottsbekämparna intervjuades med en semistrukturerad kvalitativ intervju och fick då berätta med egna ord om sina erfarenheter av att bl.a. bekämpa smuggling av cannabis. Resultatet analyseras med hjälp av rutinaktivitetsteorin och rational choice-teorin samt tidigare forskning.

Slutsatser som dras i denna studie är att smuggling av cannabis är svårt att stoppa. För att det skall ske en minskning eller kunna få stopp på smuggling av cannabis till Sverige krävs en del samhällsförändringar enligt intervjupersonerna. Smugglingen i sig är inget nytt fenomen, det handlar om att det smugglas stora mängder i legala som i illegala transporter samt att fler och fler människor smugglar in för eget bruk med ett nytt tillvägagångssätt. För att förhindra och försvåra cannabissmuggling till Sverige krävs ett kollektivt ansvarstagande och kollektiva insatser, samarbete mellan brottsbekämpande myndigheter både nationellt och internationellt för att förhindra och försvåra cannabissmuggling till Sverige.

Studien visar också att det råder enighet bland respondenterna om det rådande kontrollsystemet som inte upplevs som så effektivt på grund av byråkratiska organisationer inom myndigheterna. Samtliga respondenter pekade på brister gällande både bemanningar vid gränspassagen och uppmanade till ett nytt sätt att arbeta för att kunna kontrollera så många som möjligt genom samverkan med andra likasinnade myndigheter i utlandet och i Sverige.

Det man skall också komma ihåg är att brottsbekämparna vet en hel del om cannabissmuggling och dess utveckling, beträffande såväl dess volym, struktur som utvecklingen över tid. Vidare finns det anledning att fråga sig vilka belägg som presenteras för de hotbilder som tas fram. Dåligt underbyggda hotbilder kan även de leda till missriktade motåtgärder. Om fel metoder samt fel hotbilder prioriteras är risken stor att antalet oskyldiga människor kontrolleras vid gränsen. Det handlar följaktligen inte enbart om negativa konsekvenser för den personliga integriteten som hotas eller brottsbekämpningens effektivitet, utan även om medborgarnas utsatthet för kränkning. I förlängningen har detta stor betydelse för såväl brottsbekämparnas som det politiska systemets legitimitet.

NYCKELORD: Cannabis, Polisen, Rational choice-teori, Rutinaktivitetsteorin,
Narkotikasmuggling, Tullverket

KAPITEL 1

1.1 INLEDNING

I det här kapitlet förklarar jag bakgrunden till uppsatsen, problemformulering, syftet, frågeställningar, avgränsningar, tillvägagångssätt samt tidigare forskning.

Cannabissmuggling är ett växande problem i Sverige och i världen. Agerberg (2004) säger att cannabis är det oftast använda olagliga narkotiska medlet i Sverige och resten av västvärlden, även Ramström (2004) beskriver att i Amerikas förenta stater är rökning av cannabis inom vissa åldersgrupper lika vanligt som tobaksrökning. Jag har valt att studera fenomenet cannabissmuggling till Sverige med hjälp av åtta personliga intervjuer med personer som arbetar med brottsbekämpning på ett eller annat sätt ur deras perspektiv. Cannabisbeslagen blir fler och fler enligt brottsbekämpande myndigheter. Beslagsstatistiken för 2012 för både Tullen och Polisen bekräftar detta. Utvecklingen har varit densamma de senaste åren. Tullverket presenterade följande siffror i år: Under 2012 gjorde Tullverket mer än 2800 beslag av cannabisprodukter, vilket är drygt 200 fler än under 2011. Tullverket skriver att de gjorde ett flertal lyckosamma ingripande 2012 mot den storskaliga narkotikasmugglingen. Vilket bland annat resulterade till följande mängder cannabisharts: 1100 kg och 400 kg cannabis (www.tullverket.se). Enligt Polisen har cannabisbeslagen ökat rejält under 2012. Polisen gjorde 5962 beslag av cannabis 2012, jämfört med 3812 beslag under 2011 (www.polisen.se).

I en rapport av brottsförebygganderådet (Brå 2003:12) merparten av den narkotika som säljs och missbrukas i Sverige tillverkas i utlandet; inhemsk framställning liksom hemmaodling av cannabis är mycket begränsad. Hur stor industrin är kring cannabis idag är inte känd. Vi skall notera att cannabis ses som ett problem av vissa människor i samhället. De som är positiva till cannabis talar om att effekterna är mindre än av alkohol, man påverkas inte på samma sätt av att röka cannabis som man gör av att dricka alkohol (cannabis.se, 2013). Däremot talar de som är negativa till cannabis ibland om att cannabis är en inkörsport till tyngre droger. Detta är något som även fyra av mina intervjupersoner menar; att cannabis är den narkotika som leder vidare till ”tyngre” missbruk och är därför ett problem.

Alla vet numera att cannabis finns överallt i samhället och används av alla olika typer av människor och från olika samhällsklasser. Den är världens mest spridda och missbrukade narkotika, den är även den vanligaste narkotikan i alla delar av Sverige och förekommer i de flesta sociala grupper, även långt upp i medelåldern. Den betraktas alltså som den

vanligaste debutnarkotikan för svenska ungdomar (SNPF 1996, s. 30). Ramström (2004) menar att allmänheten inte verkar ta cannabis lika allvarligt som vissa forskare och kliniskt verksamma gör. Det finns även vissa människor som förespråkar att cannabis bruket skall avkriminaliseras. Gällande avkriminalisering av cannabis är detta ett ämne som man kan finna mycket information/debatt om på olika webbsidor, bland annat på: cannabis.se, swecan.org mm. Dessa internetsidor är positiva till en legalisering/avkriminalisering av cannabis och anser att även om cannabis är en drog som har vissa risker så är inte riskerna större än de som kommer med alkoholanvändande.

Brottsbekämparna menar på att det går att arbeta effektivt mot smuggling vid gränsen och många fler än polisen, tulltjänstemän och kustbevakare kan bidra till att minska smuggling av cannabis till Sverige. Myndigheterna måste samarbeta både nationellt och internationellt för att möjliggöra detta. Men detta betyder att myndigheterna måste dela med sig information och detta leder till att fler bevakas och kontrolleras. Samtidigt betyder detta att om man ökar bevakningen kommer fler beslag att göras och fler människor kommer att frihetsberövas, detta kan leda till mera problem i samhället. Det finns flera faktorer som bidrar till att människor som har varit frihetsberövade återfaller i kriminalitet och missbruk. Många förlorar sina hem och arbeten. Det bidrar till en bristande försörjningsförmåga, dålig fysisk och psykisk hälsa, missbruk och brist på socialt kontaktnät. Detta anses enligt Brottsförebyggande rådet ha en riskfylld inverkan på brottslig verksamhet (Brå 2000).

Flyghed (2000) menar att internationell brottsbekämpning med ökad inriktning på proaktivt arbete är av godo om det verkligen gynnar effektivare kontroll av reellt existerande kriminalitet (Flyghed 2000, s. 189). Flyghed menar vidare att en negativ effekt av utökad övervakning även innebär att icke misstänkta kontrolleras. Flyghed tillägger att ett samhälle utan brott aldrig kommer att finnas. Det kommer alltid finnas mer brottslighet att bekämpa oavsett hur mycket resurser som tilldelas brottsbekämparna (ibid.).

1.2 SYFTE

Uppsatsens syfte är att med hjälp av ett kvalitativt tillvägagångssätt undersöka hur ett urval av åtta intervjupersoner som arbetar som tulltjänstemän och poliser beskriver smuggling av cannabis till Sverige och arbetet för att stoppa eller minska smugglingsverksamheten.

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR

Hur beskriver intervjupersonerna cannabissmuggling till Sverige?

Hur beskriver intervjupersonerna arbetet med att stoppa eller minska smuggling av cannabis till Sverige?

Hur kan deras beskrivning analyseras och tolkas ur ett kriminologiskt perspektiv?

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Jag har valt att bara inrikta mig mot smuggling av preparatet cannabis för att det är en av den vanligaste narkotikan i dagens Sverige.

1.5 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Jag har använt mig av litteratur (böcker och tidskrifter) för att hitta information om ämnet. Förutom litteraturen har jag också använt mig av hemsidor såsom Tullverket, Polisen, Folkhälsoinstitutet, Svenska narkotika polisörening (SNPF), Brottsförebygganderådet (Brå), Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN). Jag kommer att beröra tullens och polisens arbete för att minska eller stoppa cannabis smugglingen och hur de arbetar. Det avgörande empiriska materialet består av intervjuer med åtta tjänstemän som arbetar med brottbekämpning inom Tullverket och Polismyndigheten. Samtliga intervjuade kontaktades först per telefon då de tillfrågades om de ville delta i studien och bidra med sina kunskaper inom området. Intervjupersonerna fick därefter intervjuguiden skickad till sig, ihop med missivbrev som upplyste studiens mål. Detta var för att de skulle ha en möjlighet att förbereda sig och ta fram relevant material inför själva intervjun.

KAPITEL 2

TIDIGARE FORSKNING OCH TEORI

2.1 TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt redovisar jag för den forskning som sedan tidigare finns inom området. Jag har inte funnit någon forskning överhuvudtaget som behandlar ämnet och frågan på det vis jag har valt att ställa upp den på, det vill säga cannabissmuggling till Sverige och om brottsbekämparnas beskrivningar och perspektiv på detta. Den forskning som finns och som jag nedan kommer att presentera behandlar främst smugglarna och även (om än begränsat) smugglarnas sätt att resonera kring smuggling. Narkotikasmuggling är ett ämne det forskats och skrivits mycket om, därmed finns också kunskap om hur man bäst bemöter dessa smugglare. Många författare diskuterar om just smuggling av narkotika i allmänhet och legalisering och icke legalisering av marijuana (cannabis) i synnerhet samt bakomliggande orsaker till smuggling. Dock har jag funnit en del relevant litteratur kring brottsbekämpningens utveckling.

Scott H. Decker och Margaret T. Chapman (2008) skrev i boken *Drug Smugglers on Drug Smuggling* om smugglingsprocessen av narkotika från utlandet, främst Colombia till USA. Författarnas studie är en intervjubaserad forskningslitteratur om organiserad brottslighet. Resultaten av studien ger en ganska detaljerad bild av narkotikasmuggling till USA. Denna bok ger en enkel redogörelse för narkotikasmuggling genom att intervjua narkotikasmugglare.

Författarna hade också samlat information om hur narkotika smugglas in i USA. En av svårigheterna med att hejda flödet av narkotika är de många olika smugglingsvägar som används till att smuggla in narkotika i USA. Brottsbekämparna utför olika kontroller av fartyg till havs, det är en taktik som oftast används i USA. De har svårt att upptäcka narkotikan som är undandömd i olika delar av fartygen, och främst i privata fartyg.

Decker och Chapman (2008) menar att smugglare ofta använder liknande och ibland mer avancerade tekniker, mer sofistikerad utrustning för att smuggla narkotika än de utrustningar som används av brottsbekämparna för att upptäcka smuggling. De tillägger att brottsbekämparna ofta konfronteras av byråkrati till skillnad mot smugglarna som lätt anpassar sig efter den rådande situationen. Samt att det finns så många olika tillvägagångssätt att smuggla in narkotika kontra begränsade resurser som brottsbekämparna disponerar. Smugglarna är övertygade om att risken att åka fast och bli åtalade är minimal.

Tony Payan (2006) som är forskare och professor vid University of Arizona har studerat det han kallar för ”The Three U.S. – Mexico wars”, som han nämner angående narkotika, immigration och hemland säkerhets krig. I studien beskriver han hur brottsbekämparna som arbetar vid gränsen mellan Mexico och USA kämpar mot bland annat olika narkotika karteler och grupperingar. Han har även i sin studie pratat med brottsbekämparna från både USA och Mexico för att höra deras syn på narkotikakriget som utkämpas vid gränsen samt svårigheter att kontrollera alla som passerar gränsen. Payan skriver om smugglarnas beteende som har förändrats på senare tid, de är mer flexibla, de agerar snabbt och går dit de har möjlighet att smugla in narkotika till USA. Samtidigt brottas brottsbekämparna med hierarki och byråkrati som bromsar deras effektivitet.

I en studie av Peter Lindström (2011) vid namn *Fler poliser – färre brott?* diskuterar han bland annat den allmänna uppfattningen bland politiker, opinionsbildare och den breda publiken om brottsbekämpning. Bland dessa tycks det vara en självklarhet att när antalet poliser ökar så minskar brottsligheten. Författaren menar vidare att både kriminologer och polisforskare har med stöd av vetenskapliga analyser generellt sett varit mer skeptiska till att något sådant enkelt samband existerar.

Maria Knutsson & Rolf Granér (2001) beskriver i sin bok *Perspektiv på polisetik* om de olika svårigheter som poliser ställs mot i sin yrkesutövning. Författarna behandlar olika ämne i boken till exempel ”Går det att maximera nyttan? Den svåra frågan om lojalitet och ondskans mekanismer mm...” Myndigheter med tillsyns- och kontrollfunktioner måste utföra sitt uppdrag, detta gäller för både polis och tull. Deklaration för beskattningen av varor som importeras ska kontrolleras. Brott som upptäcks i myndigheternas kontrollverksamhet skall anmälas och anmälda brott skall utredas. Det ställs särskilda etiska krav både för poliser och tulltjänstemän som är i kontakt med allmänheten i myndighetsutövning och de måste ibland använda våld i vissa situationer. Boken tar avstamp i en diskussion om polisens samhällsuppdrag och om hur detta kommer till uttryck i organisationskultur, grupprocesser och enskilda polisers ställningstaganden. Vilka moraliska värden ligger till grund för polisarbetets innehåll? Hur kan moralfilosofiska redskap komma till användning i det dagliga arbetet?

Det har gjorts en kartläggning av polisens insatser mot narkotikabrottsligheten (dess omfattning, karaktär och effekter) från Brå (2003:12). I studien kartläggs polisens insatser mot narkotikabrottsligheten och utvärderar effekterna av bl.a. följande frågeställningar: Hur

ser polisens insatser mot narkotikabrottsligheten ut till omfattning och karaktär och hur svarar dessa mot de narkotika politiska målen samt vilket genomslag kan målen anses ha haft utifrån vad som framkommer om polisens insatser osv. I kapitel ett beskrivs hur polisens arbete mot narkotika är organiserat, vilka strategier som är prioriterade, hur de vanliga insatserna ser ut, vilka som lagförs osv. Det framkommer även att majoriteten av ärendena är resultat av traditionellt polisarbete, bearbetning av inkommande tips och information; spaning, insamling av tekniska bevis. I en del av ärendena framgår någon form av samarbete med utländsk polis - och tullmyndighet. Tull och polis deltar även regelbundet i många nationellt och internationellt riktade insatser mot viss narkotikabrottslighet. Tullen är den näst vanligaste myndigheten som framskyttar i domarna och i förundersökningarna.

Janne Flyghed (2000) *Brottsbekämpning - mellan effektivitet och integritet* diskuterar olika övervakningsmetoder och medborgarnas fri- och rättigheter gentemot statens stora kontrollapparat. Författaren ställer sig frågan om det går att uppnå en effektiv kontroll av brottsligheten och ändå bevara respekten för mänskliga fri- och rättigheter? Konflikten mellan effektiv brottsbekämpning och personlig integritet utgör det övergripande temat för denna bok. Flyghed skriver att de allra flesta tycker att det är i sin ordning att utsätta kriminella för någon form av intrång. Flyghed diskuterar om brottsbekämpandes verksamhet huvudsakligen handlar om kontroll och övervakning av människor som inte är misstänkta för något brott? Skall man acceptera att vi alla övervakas för att ett litet antal kriminella ska förhindras begå brottsliga handlingar?

Flyghed beskriver ett antal nyare brottskontrollerande aktiviteter, bl.a. hemlig rumsavlyssning, hemlig kameraövervakning och dataregistrering och analyserar i vilken mån de kommer i tvist med grundlagsstadgade mänskliga fri- och rättigheter. Han skriver vidare att det finns en benägenhet till smygande utbredning gällande tvångsåtgärder. Flyghed diskuterar ytterligare i boken om vilken roll politiker, brottsbekämpande myndighet och då i synnerhet polisen, kontrollindustri och media spelar i denna utveckling. Vilka hotbilder introduceras och vad finns det för bevis för att de nya arbetsätten som används i hög grad är produktiva?

Wolf och Schuster (2012) i sin bok *Drug Policies, Addiction And Eradication* har studerat av narkotikapolitiken. Dess effekter av missbruk och beroende samt de ansträngningar som görs för att stoppa flödet av illegala droger till USA. Författarna har studerat bl.a. den internationella politiken för narkotikakontroll, Mexikos drokarteller, det amerikanska stödet

till avgränsade länder för att stoppa flödet av narkotika till USA osv. De skriver vidare att den illegala narkotikahandeln omsätter ca 100 miljarder per år. Pengar från den illegala narkotika handeln förstärker internationella narkotikakarteller, genom att skaffa sig mera sofistikerade teknologi så att de brottsbekämpande myndigheterna inte kan hitta narkotika när den transporteras. Pengarna tvättas genom den legala marknaden och ställer till med problem för sittande regeringar i vissa länder.

2.2 TEORIER

I det här kapitlet presenterar jag min teoretiska referensram, som består av rutinaktivitetsteorin och rational choice-teorin. Valet av teorier föll sig tämligen naturligt då denna studie avser att beskriva cannabissmuggling till Sverige ur brottsbekämparnas perspektiv och därmed aktualiserar frågor som handlar om brottsbekämpning.

Rutinaktivitetsteorin valdes därför att jag ansåg att den passade för uppsatsens syfte och frågeställning eftersom teorin förklarar förutsättningarna som erfordras för att ett brott ska begås. Inom rational choice-teori beskriver den potentiella brottslingen som en rationell person. Denne bestämmer sig för att begå brott med hänsyn till en bedömning av relationen mellan de fördelar som brottet medför och de svårigheter och risker som brottet kan ha som följd. Teorin fungerar därför väl för att belysa fenomenet cannabissmuggling samt bekämpandet av denna.

2.2.1 Rutinaktivitetsteorin

Cohen och Felson (1979) utvecklade rutinaktivitetsteorin som kommit att bli en inflytelserisk teori inom den kriminologiska forskningen. Till skillnad från andra teorier som undersöker varför en del personer begår mer brott än andra, tar Cohen och Felson benägenheten för givet och lägger fokus på att undersöka på vilket sätt de rutinmässiga aktivitetsmönstren i tid och rum får människors brottsbenägenhet att övergå till illegala handlingar (Cohen & Felson 1979, s. 589).

Cohen och Felson diskuterar kring hur samhällsstrukturer och dess medföljande rutinmässiga verksamhet öppnar upp för möjligheter att begå brott. Trender i brott följer de möjligheter som finns ute i samhället. En konsekvens av detta resonemang är att det inte kan ske några förändringar i brottslighetens omfattning och karaktär utan att förändra andra samhällsstrukturer (Cohen & Felson 1979, s. 588). Enligt Cohen och Felson (1979) är rutinaktivitetsteorin en modell som förklarar grundläggande drag vid kriminalitet. Cohen och

Felson menar att det finns tre faktorer som påverkar ifall en brottslig handling inträffar eller inte:

1. Motiverad gärningsperson,
2. Lämpliga offer/objekt,
3. Avsaknaden av kapabla väktare.

Det räcker med att en av dessa faktorer faller bort för att brott inte ska ske (ibid., s. 588). Skulle en person med brottsligt uppsåt gå förbi och upptäcka att en fin och dyr cykel står olåst, obevakad på gatan, är chansen relativt stor att cykel blir stulen. Skulle gatan däremot vara bevakad eller om cykeln skulle vara låst, minskar risken att ett brott kommer att ske. Ett ökat kontrollsamhället, formellt såväl som informellt skulle kunna leda till en minskning av brottsligheten. Genom att exempelvis införa mer övervakningsteknik, eller att privatpersoner lägger om sina rutinmässiga aktivitetsmönster, genom att alltid bevaka sina ägodelar skulle det kunna öka antalet kapabla väktare samt reducera antalet lämpliga offer eller objekt (ibid., s. 588). Cohen och Felson menar att de kapabla väktarna inte enbart bör bestå av poliser och säkerhetspersonal, utan att det även inbegriper civila (ibid., s. 590). Genom exempelvis grannsamverkan skulle man kunna få ner inbrotten i ett villaområde; kapabla väktare blir fler och de lämpliga offren blir färre.

Då brottsliga aktiviteter är beroende av andra aktivitetsmönster är det troligt att organiseringen av tid och rum är av stor vikt vid gärningsmännens kalkylering av valet att begå en brottslig handling. De teknologiska möjligheterna som finns i dagens samhälle, exempelvis snabba bilar, fina och lätt tillgängliga datorer och mobiltelefoner gör det möjligt för gärningsmännen att nå sina offer. På samma sätt utgör teknologin en möjlighet att komma åt gärningspersoner men även att skydda sig mot dem (ibid. s. 590f, 605). Cohen och Felson menar ytterligare att det är ironiskt hur de omständigheter som bidrar till njutningen av livets fördelar, även ligger till grund för en stor del av dagens brottslighet (ibid., s. 605).

2.2.2 Kritik av rutinaktivitetsteorin

En del kritiker menar att rutinaktivitetsteorin förenklar förekomst av brottslig handling med endast tre faktorer; ett lämpligt objekt, avsaknad av väktare och en motiverad gärningsman. Kritikerna menar att teorin inte behandlar de sociala aspekterna som kan vara till grund till att gärningsmannen fattar beslutet att begå ett brott såsom personlig utbildning, socioekonomisk

status osv. Kritikerna säger att rutinaktivitetsteorin beskriver hur brottet begås helt enkelt men den ger inte en förklaring till varför en person begår brott (Jeffery 1993, s. 492).

There has been some criticism of Routine Activity Theory, especially regarding how simply this theory addresses crime. This theory only presents three factors for crime, and neglects to address social aspects of committing a crime, such as personal education, socio-economic status, etc. It has also been said that this theory is simply a “description of crime not an explanation” (ibid. s. 492).

I min studie uppfattar jag dock denna kritik som mindre relevant, eftersom studien främst behandlar brottsbekämparnas perspektiv på cannabissmugglingen.

2.2.3 Rational choice-teorin

Rational choice-teorin beskriver den potentiella brottslingen som en rationell person. Denne bestämmer sig för att begå brott med hänsyn till en bedömning av relationen mellan de fördelar som brottet medför och de svårigheter och risker som brottet kan ha som följd. Medan rutinaktivitetsteorin behandlar hur och framförallt var möjligheter till att begå brott uppstår, behandlar den rational choice-teorin hur beslut om att begå brott fattas.

Tilley skriver: “rational choice as construed by Cornish and Clarke takes action to be purposive in relation to expected utilities and assumes that those contemplating crime take some account of risk, effort and potential reward in their criminal conduct” (Tilley 2009, s. 110).

Teorin utgår från hypotesen att människan är en rationell individ och som med mening strävar efter att välja den väg som bäst tillfredsställer det egna intresset, genom att göra största möjliga nytta och minimera kostnader. Alla individer tänker först på egen vinst. De överväger vad som är säkrast eller vad som bäst gagnar dem innan de gör ett aktivt val. En gärningsman är fri att fatta beslut om att utföra en kriminell handling eller inte.

Sarnecki (2009) menar att rational choice-teorin grundar sig på att gärningsmannen är rationell och kan fatta egna beslut om att begå brott utifrån det mål han har och de faktorer som avgör svårigheten och riskerna i att uppnå det. En gärningsman väljer enligt rational choice-teorin hellre att stjäla en bil där ägaren inte finns på plats och ingen annan (vittne) ser honom/henne. Chansen att gärningsmannen skall lyckas med bildstölden är större när ägaren inte sitter i bilen och ingen ser honom/henne stjäla bilen och ingen kan tillkalla vare sig ägare,

polis eller väktare. Gärningsmannen ökar på så sätt sin chans att lyckas genom att välja en bil som står utan ägare samtidigt som risken att han ska misslyckas eller bli upptäckt minskar (Sarnecki 2009, s. 367).

Granhag & Christianson (2008) menar att rational choice-teorin behandlar brott som alla andra handlingar i princip. Det handlar om att uppnå något man vill ha till så låg kostnad som möjligt. De utvecklar denna tanke med att ge ett exempel på en gärningsman som väljer att begå ett visst inbrott, denne kalkylerar om nyttan är större än kostnaden (Granhag & Christianson 2008, s. 42). Det innebär att gärningsmannen tänker igenom om det han kommer att vinna (stöldgodsets värde) är större än kostnaden (risken att åka fast).

”... this rational individual nevertheless is clearly structured. It thinks in cost-benefit terms – weighing up the risks, potential gains and potential costs, and then committing an offence only when the benefits are perceived to outweigh the losses” (McLaughlin, Muncie et al. 2003, s. 451).

Vinstinriktad hållning spelar stor roll i mänskligt uppträdande. Detta innebär att människor oftast motiveras av möjlighet att göra vinst, beräknar den sannolika kostnaden och fördelar som han eller hon kan dra nytta av. Människor förväntas välja det alternativ som ger bäst resultat. Även om en handling utförs för att individen förväntar ett visst utfall, kan människan endast göra så inom ramen för de möjligheter och begränsningar som förekommer.

Enligt rutinaktivitetsteorin sker en brottslig handling som ett resultat av överensstämelsen av en motiverad gärningsman, ett lämpligt mål, och en avsaknad av väktare (kontroll, övervakning). Rutinaktivitetsteorin bygger på att det alltid finns människor som är motiverade att begå brott. Rational choice-teorin bygger på antagandet om att människan har en fri vilja, det vill säga att människor alltid gör ett aktivt val när denne begår brott. Rutinaktivitetsteorin kombineras ibland med Rationella Choice Teorin, en teori som förklarar mänskligt handlande som ett resultat av rationella val (dvs., agerar efter det bästa tillgängliga alternativ som dyker upp).

Genom att sammankoppla teorin om individens presentation, rutinaktivitetsteorin och rational choice-teorin när jag analyserar intervjupersonernas berättelser kommer jag att åskådliggöra hur brottsbekämparna beskriver cannabissmuggling till Sverige. Dessa två teorier är länkade till brottsförebyggande, som uttryckligen är avsett att minska tillfällena att begå brott. Tillsammans behandlar teorierna hur man skulle kunna försvåra för en motiverad

gärningsman att begå brott genom att bevaka allt man äger och att se till att en brottslig handling inte skall löna sig.

2.2.4 Kritik av rational choice-teorin

Kritiker har hävdats att det finns flera problem med rational choice-teorin. Om man utgår ifrån att individerna bara baserar sina handlingar på beräkningar av personlig vinning, varför skulle vissa människor välja göra något som kommer att gynna andra mer än sig själva?

Rational choice-teorin förklarar inte heller varför vissa människor tycks acceptera och följa sociala normer som finns och som leder dem till att agera på osjälviska sätt eller att känna en känsla av förpliktelse som åsidosätter deras egenintresse:

The problem of collective action is that of how it is possible to explain the co-operation of individuals in groups, associations and other forms of joint action. If individuals calculate the personal profit to be each course of action, why should they ever choose to do something that will benefit others more than themselves (Scott 2000, s. 131).

Om vi nu utgår efter rational choice-teorin om att människor bara agerar efter att vinna någonting, hur kan man då förklara människor som begår brott, som riskerar sina egna liv ibland, utsätter sig för fara för att komma till andra människors undsättning? Dock anser jag att i denna studie fungerar rational choice-teori väl som ram eftersom detta sätt att betrakta mänskliga handlingar stämmer väl överens med intervjupersonernas uppfattning.

KAPITEL 3

METOD

3.1 Val av den kvalitativa metoden och varför

I det här kapitlet redogör jag för uppsatsens ämnesval, forskningsmetod, urval samt datainsamling. Jag presenterar även uppsatsens validitet, reliabilitet samt en kortfattad presentation av intervjupersonerna.

Från början hade jag tänkt använda mig av en kvantitativ undersökningsmetod och skicka ut enkäter till olika brottsbekämpare för att se hur de beskriver cannabissmugglings fenomen till Sverige. Ganska snabbt förstod jag att detta inte kommer gynna min studie då mitt syfte är att ta reda på vad brottsbekämparna anser om smuggling av cannabis till Sverige och jag behöver därför gå ut och intervjua olika personer som arbetar inom brottsbekämpning för att få en djupare syn. Fördelarna med enkätundersökningar är dock att man kan nå ut till fler svarspersoner, snabbare att administrera samt medför ingen intervjuaeffekt (Bryman 2008, s. 228-229). Nackdelarna med att utföra en kvantitativ undersökning med enkäter är att jag som utför studien inte får lika utförliga svar som man får i en intervju. Det kan även uppstå missförstånd om svarspersonerna inte förstår frågorna och då finns det ingen möjlighet att ge dem en förklaring. Det är heller inte möjligt att ställa följdfrågor, man vet inte vem som besvarar frågorna, det finns risk att man inte får med all information, tilläggsinformation är nästan omöjligt att samla med mera (ibid., s. 229-230). Jag har därför valt att utföra en kvalitativ undersökning med intervjuer som metod. Genom att ställa frågor till intervjupersoner får jag mer utförliga svar och om de anser att en fråga är otydlig kan jag enkelt förklara vad jag menar. Vid intervjuer finns det även möjlighet att ställa följdfrågor för att få veta mer vad intervjupersoner anser kring ämnet.

Grundtanken i min studie är att undersöka hur brottsbekämparna själva upplever fenomenet cannabissmuggling till Sverige. Jag ville också höra deras egen version av hur de trodde att deras arbete påverkade dels tillgängligheten av cannabis i Sverige och dels deras arbete för att minska eller stoppa cannabissmuggling till Sverige. Jag har använt mig av kvalitativ ansats för att undersöka detta eftersom jag ansåg denna metod bäst bemöta mitt syfte och frågeställning och ge mig en möjlighet att ställa följdfrågor och få djupgående svar av mina intervjupersoner.

Backman (2008) förklarar att den kvalitativa forskningsprocessen innehåller ett stort mått av flexibilitet och dynamik och ger således stort utrymme för variationer (Backman 2008, s. 56). Dessa begrepp kan förklaras att forskaren undersöker hur individen upplever och tolkar en omgivande verklighet i en verklig situation och hur förloppen i situationerna ser ut (ibid., s. 56-62).

Jag har till den största delen använt mig av litteratur inom området, webbsidor, tidskrifter samt semistrukturerade intervjuer. Intervjupersonerna beskriver smugglingsproblematiken på ett annat sätt, man får en annan förståelse. Personerna som intervjuats är indelade på tre poliser och fem tulltjänstemän. Samtliga personer har arbetat med brottsbekämpning i många år.

3.2 Urval

Urvalet av intervjupersonerna gjordes genom snöbollsmetoden ("Snowball" eller "chain sampling"). Det vill säga att intervju personer presenterar en för eller rekommenderar andra lämpliga intervju personer lämpliga intervju personer (Repstad 2007, s. 61). Repstad menar vidare att man skall ha i åtanke att folk oftast rekommenderar andra intervju personer som har likadana åsikter som dem själva. Dessa intervjuer ger en förståelse av deras arbetssituation och smugglingsproblematiken (ibid.).

Mitt empiriska material består av åtta stycken intervjuer med personer som arbetar dagligen med brottsbekämpning inom Polisen eller Tullen. Intervjupersonerna har som gemensam nämnare att de alla är utbildade brottsbekämpare och har en, enligt min uppfattning, relativt gedigen erfarenhet av att arbeta inom brottsbekämpningen.

En annan gemensam nämnare är även att alla arbetar med att bekämpa narkotika vid gränsen och i landet. Antalet år som anställd inom de båda brottsbekämpande myndigheterna ligger mellan åtta år och trettiofem år. Intervjupersonerna består av tre poliser (två kvinnor och en man) och fem tulltjänstemän (tre kvinnor och två män) utspridda från Malmö i södra Sverige till Sundsvall i norra delen av Sverige. Samtliga arbetar med brottsbekämpning på ett eller annat sätt. Mitt mål är inte att generalisera utan att skapa en djupare bild av de tankar och idéer som intervju personerna producerade gällande cannabissmuggling till Sverige. Deras tankar om vad man skulle kunna göra för att lösa smugglingsproblematiken och deras beskrivning av smuggling av cannabis till Sverige. Jag har valt att göra intervjuerna semistrukturerade genom framtagande av en intervjuguide. Jag som utförde studien hade inga

andra kriterier för mitt urval än att de skulle vara anställda inom brottsbekämpning och arbetar mot narkotika.

3.3 Konstruktion av intervjuguide

Dalen (2008) skriver att i alla projekt som har intervju som metod, kommer det att finnas behov av att framställa en intervjuguide. I synnerhet om man väljer en semistrukturerad intervju som metod. Intervjuguiden innehåller centrala teman och frågor som tillsammans skall täcka de viktigaste områdena i undersökningen (Dalen 2008, s. 31).

För att kunna besvara mina frågeställningar påbörjade jag konstruktionen av en intervjuguide med att läsa in mig på litteratur inom det aktuella området. Det var även med anledning av detta som jag beslutade att inte följa intervjuguiden till punkt och pricka utan endast låta den vara vägledande i intervjuerna med intervjupersonerna.

Repstad menar att forskaren har ofta en intervjuguide för sina frågor, men han eller hon följer den inte slaviskt. Meningen är bara den att intervjuguiden skall fungera som en minneslista så att man får med de frågor som skall ställas (Repstad 2007, s. 86).

Vid upplägget av intervjuguiden valde jag att börja med att ställa frågor som var enkla och självklara såsom var arbetar du? Detta var för att lätta upp stämningen mellan mig och den aktuella intervjupersonen som intervjuades för stunden. Samtidigt som jag belyste ämnet från flera olika vinklar ökade också möjligheten att svaren från intervjupersonerna skulle bli spontana, innehållsrika och varierande. En annan tanke var att intervjupersonerna skulle få styra ordningsföljden av frågorna under intervjuerna och att min uppgift som intervjuare skulle vara att skapa ett flyt i samtalet.

3.4 Kritiken av den valda metoden

En del kvalitativa forskare hävdar att det inte finns någon oberoende verklighet, bara individuella eller delade sociala konstruktioner. Även om forskaren ämnar vara så neutral som möjligt, är det ofrånkomligt att forskaren och deltagaren påverkar varandra.

Man kan stöta på speciella problem när man använder sig av kvalitativ intervjuforskning, bl.a. etiska och metodologiska problem.

- Till exempel fara för stigmatisering, enskilda personer och grupper kan lätt identifieras, bli "uthängda" eller få en stämpel på sig.

- Närhet och oro, i kvalitativa intervjuer kan det ofta vara svårt att hitta den rätta balansen mellan närhet och distans till intervjupersonen. Det är framförallt viktigt om intervjupersoners berättelser väcker djupa och sårbara känslor hos forskaren.
- Solidaritetsproblem blir aktuellt om forskaren väljer att studera ett problem som han eller hon blir berörd av (Dalen 2008, s. 17-19).

Jag har dock inte upplevt det ovanstående som ett problem i förhållande till min studie. Mitt intryck är att inte berört några ”känsliga” frågor och jag upplevde inte ämnet som känsligt under intervjuerna. Jag är även medveten om att mina åtta intervjupersoner endast kommer från Tullverket och Polisen. Det finns andra brottsbekämpande myndigheter exempelvis Kustbevakningen som inte är representerad i studien vilket kan påverka resultatet. Jag fick dock inte tag på några kustbevakare som kunde ställa upp på intervjuer. Det har även varit problem med att få tag i personer som kunnat ställa upp på intervjuer då de ansett att de inte har tid eller inte ”har tillräckligt med kunskap om cannabissmuggling till Sverige”. Detta har medfört att jag bara kunnat utföra åtta stycken intervjuer. Det kommer dock inte att påverka resultatet att jag bara har intervjuat brottsbekämpare från Tullen och Polisen då mitt syfte är att få en insyn i hur brottsbekämparna beskriver smuggling av cannabis till Sverige. En svårighet till jag stött på är att jag utfört min studie under mars – april då många intervjupersoner var mycket upptagna med sitt eget arbete. Brottsbekämparna blir tillfrågade om att ställa upp på intervjuer av olika studenter/forskare och har inte tid till alla. Detta har varit en bidragande orsak till svårigheter för mig att få tag på flera intervjupersoner.

3.5 Kvalitativa Intervjuer

Kunskapen som produceras fram under en kvalitativ intervju sker genom en interaktion mellan intervjudeltagare och intervjuare där båda är en del av (kunskaps) förloppet menar (Karlsson & Pettersson 2006, s. 62). Interaktionen mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad kan ses som något värdefullt, då det är möjligt att få tillgång till mer nyanserade beskrivningar och varför den som blir intervjuad känner och agerar på ett visst sätt. I detta fall berör det vilket sätt urvalet går till, i enlighet med deras upplevelser och erfarenhet (Kvale & Brinkmann 2009, s. 46).

Då min uppsats har en kvalitativ grund och utgår från intervjupersoners egen upplevelse av fenomenet cannabissmuggling har den ingen ansats att vilja generalisera ett resultat utan snarare visa på hur det kan se ut och hitta förklaringar därefter. Jag anser det därför inte som

ett bekymmer att resultatet i min uppsats inte går att ålägga andra än de deltagande i min studie.

3.6 Genomförandet av intervjuerna

När jag fick kontakt med intervjupersonerna som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju bokade jag tid för intervju. Jag ringde vissa av dem och presenterade mig själv och min studie samt syftet med intervjun. Jag berättade också för dem att det var frivilligt att delta och att jag önskade att spela in intervjun med både min Ipod och Iphone. Detta för att säkerställa att intervjun spelades in. Intervjuerna spelades in för att underlätta både transkriberingen och analysarbetet. De önskemål som framkom var av praktisk natur och resulterade i att platsen kom att variera från intervjutillfälle till intervjutillfälle. Repstad skriver att ofta man glömmer bort att man har en bandspelare på plats och spelar in intervjun, eventuellt efter en inledande tvekan (Repstad 2007, s. 93-94). Vissa intervjupersoner tycker inte om att man spelar in samtalet, de uttalar sig mera försiktigt när samtalet spelas in och registrerar det som sägs. Om intervjupersonen inte vill att man spelar in samtalet, det måste respekteras menar Ejvegård (2012, s. 51-52). Jag upplevde det som att intervjupersonerna inte brydde sig om så mycket att våra samtal blev inspelade. Vissa ville lyssna på det som spelades in och andra ville det inte.

Ett par intervjuer gjordes och spelades in på samma sätt med hjälp av min Ipod och Iphone via telefon och andra träffades vi. En gemensam nämnare för mötesplatserna var att där inte fanns andra människor som lyssnade på vårt samtal, vilket jag tror ökade anonymiteten för intervjupersonerna och de kunde säga i princip vad som helst till mig om ämnet. Tillsammans med intervjupersonerna kom jag överens om tid och plats för dem som jag träffade, och för de som jag intervjuade per telefon så kom vi överens om när det var lämplig att ha intervjun utan störningsmoment.

Jag valde att genomföra mina intervjuer enskilt med var och en av intervjupersonerna. Mina intervjuer tog allt mellan 30 minuter och 1 timme och jag hann med alla mina intervjufrågor vid varje intervjutillfälle.

3.7 Etiska överväganden

När jag tog kontakt med mina intervjupersoner berättade jag omedelbart för dem vad min studie handlade om samt mitt syfte med studien. Innan jag startade med intervjuerna meddelade jag intervjupersonerna om hur länge jag antog att intervjun skulle hålla på. Detta för att de skulle vara medvetna om vad som gällde innan vi började. Jag meddelade ytterligare

för intervjupersonerna innan påbörjandet av intervjuerna var vikte av de fyra etiska kraven (vetenskapsrådet) som finns inom forskning:

1. Informerat samtycke: det innebär att man upplyser respondenterna om det allmänna syftet med studien, om bl.a. vilka risker och fördelar som kan vara förenade med att delta i studien. Det är även viktigt att man informerar om hur hela studien skall gå till så att de är medvetna om alla moment. Utifrån det kan man avgöra om de vill ställa upp och delta eller inte.
2. Konfidentialitet: det betyder att privata data som identifierar deltagarna i undersökningen inte kommer att avslöjas. Ytterligare en regel i detta krav är att deltagaren själv har rätt till att bestämma hur mycket samt hur länge denne skall vara med och under vilka villkor. Deltagaren skall även när som helst kunna avbryta sitt deltagande utan att det blir negativa följder för denne.
3. Konsekvenser: Man måste bedöma konsekvenserna av en kvalitativ studie både efter den skada om deltagarna kan lida och efter de vetenskapliga fördelar som deras deltagande i studien ger.
4. Forskarens roll: Forskarens integritet är avgörande för den vetenskapliga kunskapens kvalitet och hållbarheten i de etiska beslut som fattas under undersökningens gång. (Kvale & Brinkmann 2009, s. 87-90).

Intervjupersonerna var då medvetna om att de fick avbryta när de ville och att de är anonyma (ibid.s.84). Jag talade om för intervjupersonerna att de inte behövde svara på alla frågor om de inte ville, eller inte hade någon tanke om frågan i sig. Detta för att de inte ska behöva känna sig tvingade att svara på någon fråga.

3.8 Validitet

Kvale & Brinkmann (2009, s. 264) menar att validitet i vanligt språkbruk förbinds med giltighet, till sanningen, riktigheten och styrkan i yttranden. ”Validitet inom samhällsvetenskapen kommit att gälla om en metod undersöker vad den påstås undersöka”. Validitet definieras ofta med denna fråga som huruvida man mäter det man tror att man mäter (ibid.). Thurén menar att validitet betyder att man verkligen har undersökt det man ville undersöka och ingenting annat (Thurén 2007, s. 26). Om jag som i detta fall vill veta vad

svenska tulltjänstemän anser om cannabissmuggling så är det därför relevant att göra intervjuer med dem om detta och det ger en god validitet för min undersökning.

3.9 Reliabilitet

Ejvegård (2009) skriver att reliabiliteten anger tillförlitligheten och användbarheten av ett mätinstrument och av måttenheten. I min studie har jag intervjuat åtta stycken personer. Om jag hade intervjuat fler personer betyder inte det nödvändigtvis att reliabiliteten skulle ökat då intervjupersonernas svar är individuella och personliga. Vanliga händelser som kan ske i en kvalitativ undersökning är att det kan ske feltolkningar av de frågor som ställs vid en intervju, eller att man störs av yttre störningar under undersökningen. Som nämnts tidigare är en kvalitativ intervjuundersökning beroende av interaktionen mellan forskaren och intervjupersonerna, vilket betyder att reliabiliteten vanligtvis blir lägre än vad som är fallet vid exempelvis en väl genomförd enkät.

3.10 Uppsatsens validitet och reliabilitet

Jag värderar validiteten i denna uppsats som god. Intervjuguiden med frågorna och det praktiska genomförandet gör att intervjuerna mäter det som avser att mätas. Gällande reliabiliteten i uppsatsen skulle jag kunna säga att den är lägre än vid exempelvis en väl genomförd enkät. Men det betyder inte att resultaten därmed behöver vara ointressanta eller missvisande, även om det givetvis finns en fara att jag under intervjuerna till exempel har missat att ställa vissa följdfrågor eller att nyanser som borde ha uppfattats inte har uppfattats. Ett annat urval av intervjupersoner skulle förmodligen ha till följd att andra åsikter och tolkningar kom fram, med tanke på urvalsmetoden (snöbollsmetoden) som jag använt mig av. Nackdelen med snöbollsurval kan vara att intervjupersonerna tillhör en begränsad grupp. Det kan ha funnits andra som hade varit av intresse att intervjuas (Polit & Beck, 2008). En tillsvaghet i denna studie är att jag inte gjorde några provintervjuer. Intervjuerna förbättrades därför i takt med min erfarenhet av att intervjuas. På slutet blev intervjuerna friare och mindre beroende av intervjuguiden och jag kände att det var enklare att komma med relevanta följdfrågor. Något jag även är medveten om är att intervjupersonerna kanske svarade det de trodde att jag ville veta, istället för att svara hur det faktiskt är.

3.11 Intervjupersoner

De åtta intervjupersoner som ingår i studien har alla arbetat i många år inom polisen och tullen. De tjänstgör bland annat inom spaning, underrättelse, analys, tullkriminalen och

utredning inom polisen. Fortsättningsvis kommer varje intervjuperson att benämnas PM1, PK1 (dvs. polisman1 och poliskvinna1) och TM1, TK1 (dvs. tullinspektör man 1 och tullinspektör kvinna1) och så vidare för att lättare särskilja dem. Jag måste även nämna att allt som sägs av intervjupersonerna inte skall betraktas som en allmän sanning utan att de ger en beskrivning om hur de ser på smuggling av cannabis till Sverige utifrån deras synvinkel.

3.12 Förförståelse

Det är sedan tidigare känt att en forskares förförståelse inom ett ämne både kan ligga till grund för en intressant studie men ofta också kan komma att reflekteras och påverka både tillvägagångssätt och resultat. Sjöberg och Wästerfors skriver: ”i den initiala fasen utgår forskaren från sina egna referensramar, sin egen förförståelse, vilket kan resultera i ’dumma’ eller ’fel’ frågor. Detta behöver inte vara enbart negativt utan kan tvärtom bilda grunden till en fruktbar interaktion med människorna som ingår i studien.” (Sjöberg & Wästerfors 2008, s. 32).

Jag var medveten om, redan innan jag satte igång med arbetet, att jag arbetar som tulltjänsteman och att min bakgrund potentiellt kan påverka validiteten och reliabiliteten för arbetet. Jag försökte därför att vara objektiv och analysera och argumentera utifrån intervjupersonernas svar och inte utifrån mina egna erfarenheter eller egna personliga upplevelser av något annat slag. Detta då jag var mån om att inte påverka resultaten för undersökningen. Genom att försöka utgå ifrån ett så objektivt grundat material som möjligt anser jag att dessa potentiellt subjektiva influenser reducerats betydligt. Det är också viktigt att nämna att mina erfarenheter av tullens arbete gör att jag är väl insatt med tullområdet och arbetets vardag, vilket jag menar varit en fördel när det gäller bl.a. att etablera kontakt med intervjupersonerna under intervjuerna.

KAPITEL 4

RESULTAT OCH ANALYS

4.1 Tematisering

I det här kapitlet kommer jag att presentera det empiriska materialet efter min indelning av intervju svaren där den första är kontrollverksamheten. I den andra delen introducerar jag intervju personernas syn på personer som sysslar med cannabissmuggling till Sverige. I den tredje presenterar jag samverkan mellan myndigheter och sedan diskuterar jag vad som intervju personerna anser bör göras för att minska eller stoppa smugglingen. Slutligen analyserar jag i detta kapitel även resultaten utifrån de två teoretiska referensramarna: rutinaktivitetsteorin och rational choice-teorin.

Jag kommer att beskriva vad jag har fått fram genom mina intervjuresultat och samtidigt analysera och sätta dem i relation till litteratur och tidigare forskning. Jag kommer att dela in de olika intervju svaren i olika teman då jag sett liknande mönster i vissa av svaren: ”Att tematisera en intervjustudie innebär att man klargör syftet med studien – studiens ’varför’” (Kvale & Brinkmann 2009, s. 121). Jag har observerat att intervju personerna svarat olika på vissa av frågorna, dock är inte syftet att jämföra de olika intervju personernas svar utan att få en bild av hur de beskriver smuggling av cannabis till Sverige och hur de arbetar för att minska eller stoppa smugglingen till Sverige.

Jag har delat upp intervjufrågorna i fyra stycken teman utifrån dess innebörd. Rubrikerna på dessa teman är: kontrollverksamhet, intervju personernas syn på personer som sysslar med cannabissmuggling, samverkan mellan myndigheter och vad som bör göras för att minska eller stoppa smugglingen.

4.2 Kontrollverksamhet

De flesta av intervju personerna menar att de inte klarar av att bevaka hela landet eftersom det strömmar in lastbilar, personbilar och tåg vid Öresundsbron samt att det är fler människor som reser till och från Sverige. Med dagens bemanning vid gränspassagen går det inte att kontrollera varenda person som reser in till Sverige, inte heller varenda bil, lastbil, båt eller tåg säger intervju personerna. Förr i tiden rullade bilarna långsamt av färjan och det var betydligt enklare att hindra smugglare att ta sig in i Sverige. Det går för fort idag säger

intervjupersonerna. Det är våra dagliga livsrutiner som underlättar för smugglarna att lyckas med sin brottslighet, i enlighet med rutinaktivitetsteorin. I denna teori ses den brottsliga handlingen som tätt ansluten till människors vardagliga aktiviteter. Den grundläggande uppfattningen är att de platser som vi dagligen befinner oss på, och det vi sysslar med, skapar förutsättningar för de brottsliga handlingar som begås (Granhag & Christianson 2008, s. 47).

... kontrollgruppen krymper hela tiden och man får inte rekrytera ny personal. Då blir det en prioriteringsfråga var man skall skicka gruppen någonstans ... (TK1).

Intervjupersonerna menar att man måste börja tänka på att förändra sitt sätt att arbeta. Smugglarna använder numera sofistikerade metoder för att undgå kontroller. Brottsbekämparna bör lära sig mer om hur smugglarna tänker och hur de planerar smuglingen för att komma åt dem. Decker och Chapman (2008) menar att smugglare ofta använder liknande och ibland mer avancerade tekniker, mer sofistikerad utrustning för att smugla narkotika än de utrustningar som används av brottsbekämparna för att upptäcka smugling.

... för att komma åt smugglarna måste myndigheterna förstärkas. Man måste förstärka resurser för tullen men också på spaning och narkotikarotlar samt Länskrim och Rikskrim, de som jobbar mot smugling inom polisen. Det är inte är så många enheter som jobbar med det utan inom polisen så är fokus på det som redan är i Sverige (PM1).

Payan skriver: "...there is no single method for transporting drugs across the border. The drug cartels employ a variety of smuggling methods. Still, it is possible to classify their modus operandi" (Payan 2006, s. 31).

Hur intervjupersonerna ser på kontrollverksamheten skiljer sig åt mellan dem i min studie. Majoriteten upplever att arbetstiden är ett problem men att det beror på hur man lägger upp sin planering som är avgörande för kontrollverksamheten. Intervjuperson (TK2) menar att vissa dagar är väldigt tuffa och speciellt när man planerar var man skall placera personal med tanke på att de måste bevaka både flygplats och hamnar samt tåg och bilar som strömmar in i landet. Intervjupersonerna är medvetna om detta. De försöker att planera så att de skall finnas på plats för att förhindra att cannabis smugglas in i stora mängder till landet. En av intervjupersonerna säger att:

... det är som med allting annat, det gäller att kartlägga, börja med ett omfattande kartläggningsarbete tillsammans med andra myndigheter (TK3).

Knutsson & Granér (2001) menar att det gäller att prioritera, här måste man värdera konsekvenserna för alla som berörs av handlingen och förespråkar ett handlande utifrån principen ”största möjliga lycka till största möjliga antal människor”. Författarna skriver ytterligare att för en renodlad konsekvensetik är det givetvis att göra val som maximera nyttan, även när detta betyder att människor och rättigheter måste offras (Knutsson & Granér 2001, s. 43). Intervjuperson (TM1) menar att det gäller att prioritera de som smugglar stora mängder för vidare försäljning än de som smugglar in för sitt eget missbruk.

Jag tycker mer illa om de som smugglar stora mängder för att tjäna stora pengar än de som smugglar för sitt eget bruk, de som tar med sig ett par joint eller ett par gram när man har varit i Kristiania i Danmark och kommer hem och tar hem det för att de själv skall röka det... (TM1).

Vidare talade intervjuperson (PK1) om att brottsbekämpning blivit allt för administrativt på ett negativt sätt jämfört med hur det var när hon började arbeta med yrket. Fortsättningsvis berättade hon att det blivit mindre fokus på kontroll och mer på dokumentation, händelserapporter, och liknande. Hon (TK3) känner även att det sitter för mycket folk på kontoret, hon tycker att fler borde vara ute och utföra kontroller.

... det beror på ekonomin, vi har inte råd att ha fler ute på fältet. Det är också en ledningsfråga. Ledningen har bestämt att det skall sitta fler på kontoret än det är på fältet. Det tycker jag är fel. Då menar jag inte att det skall sitta färre på kontoret, utan man skall anställa fler folk som jobbar ute... (PM1).

Däremot är hon positiv till att tullverket har vissa mål uppsatta för brottsbekämpning då det syftar till en mer underrättelse baserad för kontrollverksamheten, men att det måste ske fler utbildningar och diskussioner inom brottsbekämpningen samt att det avses mer tid till detta. Dock är det en ekonomi- och resursfråga. Intervjupersonerna i min studie anser att det borde ske mer diskussioner och träffar med sina kollegor för att förbättra verksamheten, och intervjuperson (TK3) menar att det idag är väldigt individuellt och att de flesta gör det på sitt sätt. Dock menar hon även att alla är olika och inte tycker att samma saker är viktiga. Därför sker prioriteringen mestadels individuellt.

Intervjupersonerna menar att det som tas i beslag bara är en bråkdel av det som kommer in

... vi tar alldeles för lite i förhållande till vad som finns på marknaden... (PK2).

Med tanke på dagens bemanning vid gränsen går det inte att kontrollera alla och man får inte heller göra det säger majoriteten av intervjupersonerna. Flyghed (2000) menar att mellan polisiär effektivitet och medborgerlig integritet blir av särskilt intresse i statskick som definierar sig som rättsstater och demokratier. Flyghed tillägger att statsmakten står inför dilemmat att varken underreagera eller överreagera. En underreaktion leder till bristande kontroll och vid en överreaktion kan integriteten av medborgare kränkas. I båda fallen kan det leda till det så kallas kontrollskador (Flyghed 2000, s. 20). För intervjupersonerna gäller det att selektera och kontrollera de rätta objekten som kan tänkas syssla med cannabissmuggling i den legala trafiken utan att kränka de vanliga resenärerna.

Knutsson & Granér (2001) menar att professionell kompetens innefattar en förmåga att se det unika i varje situation och samtidigt utgå från en ”inre kompass” i form av tydliga professionella ideal som är så flexibla att det går att anpassa till olika typer av polisiära situationer (Knutsson & Granér 2001, s. 29).

4.3 Intervjupersonernas syn på personer som sysslar med cannabissmuggling

Intervjupersonernas svar om personer som håller på med cannabissmuggling var snarlika och skiljde sig inte mycket åt. Enligt en av intervjupersonerna är cannabissmuggling ett av de stora problem som de kämpar mot i princip varje dag. Intervjupersonen (TK3) tycker så här angående tillgängligheten av cannabis och de som smugglar in den till Sverige:

... cannabis är den vanligaste drogen vi har i Sverige också och den är den vanligaste i hela världen tror jag nästan, i alla fall i väst världen, men i Tullverket har vi den inställningen att vi prioriterar den. Vi pratar inte om soft drugs. Det är ett av de mest prioriterade bekämpningsområden som vi har, det tycker jag är bra... (TK3)

I en rapport från United States Department of State Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs (2010) sägs att “Cannabis is one of the most commonly used narcotics in Sweden. /.../ Cannabis users can be found all over Sweden in all socio- economic groups”. Intervjupersonen (TK3) tycker så här angående tillgängligheten av cannabis och de som smugglar in den till Sverige:

Jag tycker mer illa om de som smugglar stora mängder för att tjäna stora pengar än de som smugglar för sitt eget bruk, de som tar med sig ett par joint eller ett par gram när man har varit i Kristiania i Danmark och kommer hem och tar hem det för att de själv skall röka det. Det är mot lagen men det är ingen annan som kommer till skada i alla fall i vårt land utan den kommer själv sitta och puffa på den där och få berusning osv... men de som tar in 150 kilo på en lastbil och hämtar upp och sitter distribuera ut då och skall tjäna grova pengar på andras missbruk de har jag inget till övers för (TM1)

Cannabis är så populär och efterfrågan styr utbudet. Smuggling av cannabis är ett kvitto på enligt intervjuperson (PK2) för allmänheten att förstå att det finns människor som är beredda att betala stora pengar för att köpa cannabis i Sverige och detta leder till att vissa människor vill ta risken att smugglar in cannabis för att tjäna pengar. Detta kan kopplas till vad Sarnecki (2009) anser när han skriver att en människa väljer att begå brott utifrån en bedömning av relationen mellan de vinster som brottet innebär och de svårigheter och risker som detta brott har till följd (Sarnecki 2009, s. 44). När smugglarna väljer att smugglar in cannabis över gränsen, väljer de att göra detta efter en sammanvägning av ansträngning, belöning och de personliga kostnader som ett smugglingsförsök eventuellt kommer att kosta om han lyckas eller misslyckas. Detta sätt att resonera menar jag tydligt kan kopplas samman med rational choice-teorin, det vill säga att man väger riskerna mot fördelarna vad gäller smugglingen.

4.4 Samverkan mellan myndigheter

Samtliga intervjupersoner är positiva till att samverka med andra myndigheter både nationellt och internationellt för att få en inblick i smugglings problematik.

..., försöka identifiera de aktörer som sysslar med den storskaliga smuggligen. Man måste då påbörja ett kartläggningsarbete tillsammans med andra myndigheter, framförallt med polisen men jag tror även att man också måste lyfta upp och göra en gemensam insats på Europol nivå, framför allt tillsammans med Holland och vissa andra intressanta länder. Att man börjar på en högre nivå och kartlägger mera operativt (TM2).

... Det handlar om samverkan, informationsutbyte helt enkelt...(TK3).

... Där tror jag att vi har mycket att jobba på. Inom alla myndigheter /.../ även samverkan mellan olika myndigheter exempelvis för att bekämpa dem /.../ Och även se till hur andra länder jobbar. Samarbeta mer med andra länder på annan nivå. Lära av varandra, för att hela tiden vara så bra som möjligt (PM1).

Den svenska kriminalunderrättelsetjänsten (KUT) är det centrala kontaktorganet med Europol, det är det organet som ansvarar för de register som drivits av Europol och Schengensamarbetet Flyghed (2000, s. 182).

I ett pressmeddelande 2013-01-31 skriver Therese Mattsson (General Tull Direktör) att deras målsättning är att komma åt de nätverk som organiserar den storskaliga smugglingen och det tycker hon att de lyckas allt bättre med. Hon tillägger att nyckeln till framgång i detta är att arbeta underrättelsebaserat i ännu högre grad, gärna i samverkan med andra myndigheter både svenska och utländska (www.tullverket.se).

De flesta av intervjupersonerna påpekar svårigheterna att samverka med andra myndigheter beroende bland annat på hur polis och tull organisationer ser ut. Knutsson & Granér (2001, s. 126) skriver att gällande arbetets organisering kan det handla om hur beslut fattas, vem som förväntas göra vad, vilka arbetstider som tillämpas. Författarna säger vidare att förhållandet till arbetet reflekteras bland annat i de inställningar till det egna arbetet som är accepterade i gruppen, vissa arbetsgrupper har en hög grad av yrkesstolthet, medan andra degraderar såväl arbetsituationen som arbetsinsatsen.

4.5 Vad som bör göras för att minska eller stoppa smugglingen

De flesta av mina intervjupersoner tycker att man borde göra mer för att få stopp eller åtminstone reducera smuggling av cannabis till Sverige, Jag undrade om intervjupersonerna var nöjda med hur bekämpning av cannabissmuggling fungerar idag. Jag fick då varierande svar från dem och väljer att citera en intervjuperson (TM2) som säger följande:

Nöjd kan man aldrig vara, skall man fokusera mer på att bekämpa missbruket och även på smugglingen då skulle man kunna göra större insatser och identifiera de där aktörerna. De som tar in för eget bruk är väl svåra att hitta. Det är en väldig stor massa. Däremot skulle man kunna göra lite mer för att bekämpa de aktörer som organiserar, kriminella nätverken som sysslar med storskalig smuggling av cannabis. Dessa skulle man kunna identifiera. Det är ändå en begränsad mängd människor som sysslar med den storskaliga smugglingen. Det skulle kunna göras mycket mer insatser, alltså ryktade insatser för att identifiera vilka de där människorna är. Man skall jobba tillsammans med andra myndigheter om så krävs (TM2).

Intervjupersonen (PK2) menar att ett bra sätt att angripa cannabissmugglingen är att hitta det rätta objektet i det stora flödet av godset som kommer in. Att selektera rätt har visat sig vara svårt. Det säger de flesta intervjupersonerna i studien. En av dem säger att:

... det är som med allting annat, det gäller att kartlägga, börja med ett omfattande kartläggningsarbete tillsammans med andra myndigheter. ... försöka identifiera de aktörer som sysslar med den storskaliga smugglingen. Man måste då påbörja ett kartläggningsarbete tillsammans med andra myndigheter framförallt med polisen men jag tror även att man också måste lyfta upp och göra en gemensam insats på Europol nivå, framför allt tillsammans med Holland och vissa andra intressanta länder. Att man börjar på en högre nivå och kartlägger mera operativt (TK2).

Intervjupersonerna menar att man måste börja tänka på att förändra sitt sätt att arbeta. Smugglarna använder numera sofistikerade metoder för att undgå kontroller. Brottsbekämparna bör lära sig mer om hur smugglarna tänker och planerar smugglingen för att komma åt dem. Decker och Chapman (2008) menar att smugglare ofta använder liknande och ibland mer avancerade tekniker, mer sofistikerad utrustning för att smuggla narkotika än de utrustningar som används av brottsbekämparna för att upptäcka smuggling.

... för att komma åt smugglarna måste myndigheterna förstärkas. Man måste förstärka resurser för tullen men också på spaning och narkotikarotlar samt Länskrim och Rikskrim, de som jobbar mot smuggling inom polisen. Det är inte så många enheter som jobbar med det utan inom polisen så är fokus på det som redan är i Sverige (PM1).

Intervjuperson (PK2) beskriver samarbetsvärigheter mellan myndigheterna på följande sätt:

... bättre samverkan mellan myndigheter. Hur man skall göra för att förbättra sin samverkan är bl. a att lätta på byråkratiska saker, eller organisatoriskt kan också vara, exempelvis hur polisen är uppbyggd organisatoriskt kan motverka en bra samverkan med polisen. Satsa på att utbilda ny personal som skall jobba inom brottsbekämpning och sedan vidareutbilda dem som finns... (PK2).

Enligt Payan (ibid.) är narkotikakarteller snabba på att ändra smugglingsväg, de anpassar sig snabbare efter omständigheterna. Han menar att det tar lång tid för brottsbekämparna att förändra sina rutiner, de är inte lika flexibla som narkotikakartellerna:

First, bureaucracies are very rigid hierarchical structures that do not allow for much flexibility in responsibility in responding to contingencies. Any substantial changes in the budget or personnel or in the programs and operations take a long time and often legislative action, a notoriously slow process. The decision-making is also a process that

requires many meetings and much planning. Although the drug cartels are somewhat pyramidal, they are not rigid structures at all. ...often changes are implemented as a matter of routine to stay ahead of law enforcement organizations (Payan 2006, s. 30).

4.6 Smugglaren som rationell aktör

Enligt rational choice-teorin är således brott ett avsiktligt beteende med syfte att tillgodose brottslingens behov av saker så som till exempel pengar, status och spänning. Avgörande för de rationella valen är vilka mål och medel vi besitter. Förenklat handlar det om att gärningsmannen väger fördelar mot nackdelar med att begå den kriminella handlingen. Utgångspunkten i teorin är att individen har ett definierat mål med brottet. I min studie kommer jag använda smugglaren som en rationell aktör som bara tänker på att göra vinst.

Smugglaren skall sedan, mot bakgrund av den information denne skaffat sig, överväga olika alternativ. Detta leder till en syn på smugglaren som en målsökande aktör som strävar efter maximering av belöning och minimering av risker. Ur ett brottsförebyggande perspektiv är alltså den mest effektiva lösningen att göra så att följden av den brottsliga handlingen blir kännbart kostsam. Detta kan vara olika typer av åtgärder som ökar riskerna och svårigheterna till att begå ett brott, t ex avskräckande straff, ökad upptäcktsrisk och andra åtgärder som minskar fördelarna som ett brott kan innebära.

Smugglarna överväger risken om de skulle åka fast i jämförelse om de lyckas. Smugglarna vet att kontrollsystemet vid olika gränspassager inte fungerar fullt ut som det borde. Sarnecki (2009) skriver att den presumtiva brottslingen fattar sitt beslut om att begå brott efter att ha övervägt noga relationen mellan det han/hon kommer att vinna eller det han/hon riskerar om han/hon begår en brottslig handling.

Enligt majoritet av intervjupersonerna har kontroll vid gränspassagen förändrat cannabissmugglarnas sätt att tänka och planera hur och när de skall passera med cannabisen in till Sverige. De flesta smugglarna har nästan helt och hållet valt att koncentrera sin smuggelväg in i Sverige via Öresundsbron. De små riskerna med att smuggla cannabis över Öresundsbron har fått tidigare tillvägagångssätt och vägar att föra in cannabis i Sverige att, mer eller mindre överges av smugglarna. Intervjupersonerna har uttryckt svårigheter med att hinna med att stoppa misstänkta bilar/lastbilar som kört för fort eller att hinna kontrollera passagerare på buss eller tåg under rusningstrafik mellan Köpenhamn och Malmö.

I en tidigare studie som gjorts av Decker och Chapman (2008), skriver författarna att brottsbekämparna ofta konfronteras av byråkrati till skillnad mot smugglarna som lätt anpassar sig efter den rådande situationen. Samt att det finns så många olika vägar och sätt att smuggla in narkotika kontra begränsade resurser som brottsbekämparna disponerar. Intervjuperson TK1 tycker att risken att åka fast är för liten. Hon tillägger att det är för lätt att smuggla mellan Köpenhamn och Malmö genom framförallt tågtrafiken under rusningstrafik.

När smugglarna väljer att smuggla in cannabis över gränsen, väljer de att göra detta efter en sammanvägning av ansträngning, belöning och de personliga kostnader som ett smugglingsförsök eventuellt kommer att kosta om han lyckas eller misslyckas, det kan vi som tidigare nämnts förstå med hjälp av med rational choice-teorin.

Enligt intervjupersonerna sker detta i flera olika etapper för att en smugglare skall fatta ett sådant beslut. Smugglaren kartlägger hur brottsbekämparna arbetar, exempelvis när det är minst bemanning vid gränspassagen. Han/hon väljer ut den lämpligaste platsen att passera gränsen.

Det bästa stället att passera gränsen förefaller vara Öresundsbron i Malmö eftersom det är mycket trafik och brottsbekämparna har inte möjlighet att kontrollera varenda bil, lastbil, passagerare på tåg mm, /.../ risken att åka fast är liten (TK1).

I var och en av dessa etapper sker en utvärdering av riskerna med ett givet förfaringsätt. En smugglare som letar efter en möjlighet att föra in cannabis till Sverige måste till exempel överväga riskerna var och när han kan passera gränsen. Utifrån det ovan beskrivna teoretiska ramverket kan man förvänta sig att en smugglares val av gränspassage inte är planlöst till sin natur. Genom smugglarens kartläggning av plats, brottsbekämparnas arbetstider och trafiken kan man inte påstå att smugglingen är en chansning utan snarare väl planlagda (rationella) val som bidrar till val av gränspassagen i enlighet med rational choice teorin.

4.7 Smuggling som rutinaktivitet

Jag fick ta del av olika åsikter i mitt material angående hur intervjupersonerna ser på cannabis smuggling till Sverige genom mina intervjuer. Enligt rutinaktivitetsteorin krävs det en motiverad gärningsman, ett lämpligt objekt och avsaknad av kapabla väktare för att ett brott ska kunna äga rum. I de följande meningarna kommer jag undersöka materialet med hjälp av rutinaktivitetsteorin.

Det är våra dagliga rutinaktiviteter som skapar förutsättningar för den cannabissmuggling som sker i Sverige idag. En viktig konsekvens av detta resonemang är att vi inte kan förvänta oss några dramatiska förändringar i omfattningen och karaktären av smugglingen av cannabis utan att det sker andra grundläggande samhällsförändringar.

Rutinaktivitetsteorins grundtanke är att en brottslig handling är tätt kopplad till en persons vardagliga rutin (Cohen och Felson 1979). De platser vi befinner oss på, och de aktiviteter vi dagligen utför skapar förutsättningar för de brottsliga handlingar som begås. Rutinaktivitetsteorin tar fasta på själva tillfället att begå brott. Att det smugglas in cannabis till Sverige exempelvis från Öresundsbro är ingen tillfällighet. Smugglarna passar på när tillfället ges. Avsaknad av kontroller underlättar för smugglarna menar intervjupersonerna i studien. Flera svar från intervjupersonerna bekräftar i stort sätt att en av de faktorer som gör cannabissmuggling så omfattande till Sverige är på grund av avsaknad av kapabla väktare, som i sin tur är ett av kriterierna som måste uppfyllas för att ett brott skall kunna äga rum enligt rutinaktivitetsteorin. Intervjupersonerna är alla överens om att det måste ske en förstärkning av en redan existerande gränsbevakning. Till exempel:

... Man skall störa den där verksamheten så mycket som möjligt. De som jobbar där tycker att de skulle vara många fler. För oss i Tullen så tycker jag att den frågan bäst skulle besvaras av en tullare från Malmö eller Helsingborg. De har ett stort flöde från Danmark, jag tror att de största mängderna av cannabis kommer in där, både via biltrafik och ibland människor...(TM1)

... man skall hänga med i lagstiftningarna, med teknikens utveckling och nya arbetssätt om hur smugglarna jobbar, att försöka komma ikapp... (PK1)

Enligt rutinaktivitetsteorin är det avsaknad av kapabla väktare som gör att smugglingsprocessen blir enklare för den motiverade gärningsmannen som har det lämpliga objektet cannabis att smuggla in (Sarnecki 2009, s. 245).

4.8 Motiverad gärningsman

Motivet hos smugglarna kan förklaras till stor del av att det finns en personlig vinning i deras agerande. De får en möjlighet att tjäna mycket pengar på en vara som är förbjudet att föra in i landet men som en ganska så stor del av Sveriges befolkning använder. Detta medför att cannabis smugglas och säljs illegalt till dem som nyttjar eller missbrukar den. Smugglarna har

behov av att tjäna stora summor pengar för att kunna tillfredsställa sina egna behov, som till exempel utlandsresor, dyra restaurangbesök och inköp av fina saker, något som de annars kanske inte skulle ha råd till. Intervjuperson (TK1) menar att:

... de flesta unga människor tycker att smuggling är en kul grej, speciellt när de klarar sig. /.../ Det är för lätt idag att smuggla mellan Danmark (Köpenhamn) och Sverige (Malmö). Jag tycker att riskerna att åka fast är för små. Om man tittar på tågtrafiken mellan Malmö och Köpenhamn i rusningstrafik, det är lätt, tyvärr...

Gärningsmännen blir motiverade till att smuggla, de tjänar pengar på varan (cannabis) och dessutom är risken att åka fast minimal.

4.9 Beskrivningar av cannabis som ett lämpligt objekt

Felson (1994) utvecklade teorin (rutinaktivitet) till att också inkludera och tala om objektet för brott i termer av ”passande mål” (suitable targets). Objektets lämplighet värderas utifrån flera olika dimensioner, till exempel dess värde och dess tillgänglighet. Det lämpliga objektet i min studie är cannabis. Smugglarna vet att om de lyckas smuggla in cannabis till Sverige så kommer de att tjäna mycket pengar. I många länder rapporteras det att cannabis är den narkotika som används mest och detta gäller även för Sverige. Cannabis är så populärt och efterfrågan styr utbudet. Så länge det finns människor som är beredda att betala stora pengar för att köpa cannabis så kommer det att finnas människor som vill ta risken att smuggla in cannabis för att tjäna pengar.

4.10 Avsaknad av kapabla väktare

Rutinaktivitetsteorin tar fasta på själva tillfället att begå brott. Att det smugglas in cannabis till Sverige, flera svar från intervjupersonerna bekräftar i stort sätt att en av de faktorer som gör cannabissmuggling så omfattande till Sverige är på grund av avsaknad av kapabla väktare, som i sin tur är ett av kriterierna som måste uppfyllas för att ett brott skall kunna äga rum enligt rutinaktivitetsteorin. Intervjupersonerna är alla överens om att det måste ske en förstärkning av en redan existerande gränsbevakning. Till exempel:

... Man skall störa den där verksamheten så mycket som möjligt. De som jobbar där tycker att de skulle vara många fler. För oss i Tullen så tycker jag att den frågan bäst skulle besvaras av en tullare från Malmö eller Helsingborg. De har ett stort flöde från Danmark, jag tror att

de största mängderna av cannabis kommer in där, både via biltrafik och ibland människor...
(TM1).

Smugglarna passar på när tillfället ges. Avsaknad av kontroller underlättar för smugglarna. Enligt rutinaktivitetsteorin är det avsaknad av kapabla väktare som gör att smugglingsprocessen blir enklare för den motiverade gärningsmannen som har det lämpliga objektet cannabis att smuggla in (Sarnecki 2009, s. 245).

När en kapabel väktare saknas samtidigt som en motiverad gärningsman finns, då är det lämpliga objektet indelat i fyra egenskaper som avgör graden av objektets lämplighet: värde, synlighet, tillgänglighet och tröghet. Sammanfattningsvis betyder detta enligt min analys att cannabis kan uppfattas som ett lämpligt "brottsobjekt":

Värde: Cannabis kan ha ett värde för smugglaren när den säljs till de som brukar eller missbrukar den.

Synlighet: Fler och fler exponeras med kampanjer av människor som propagerar för att cannabis skall legaliseras eller avkriminaliseras. De finns ganska många sådana hemsidor på nätet, t.ex. cannabis.se

Tillgänglighet: Här avgörs hur lätt man kan få tag på cannabis. Tillgänglighet var ett av de starkaste motiven till att intervjupersonerna vill ändra sitt arbetssätt.

Tröghet: Hur svårt är det att smuggla in? Hur stor är risken att åka fast? Det var ingen av intervjupersonerna som nämnde att det var speciellt svårt att smuggla in cannabis till Sverige (Cohen & Felson 1979, s. 591).

KAPITEL 5

5.1 DISKUSSION

Den här delen avser att presentera slutdiskussionen, men även vidare funderingar som gjorts i uppstasen samt vidare forskning. Genom att jag har haft möjlighet att studera fenomenet cannabissmuggling till Sverige har jag fått mycket data till analys och reflektion. Ett genombrott kom för mig genom data som jag samlade efter mina intervjuer. Efter reflekterande över dessa berättelser och sammankoppling med rutinaktivitetsteorin och rational choice-teorin, litteraturen samt tidigare forskning var det som om alla bitar föll på plats. Intervjuperson (TK1) menar att förr i tiden rullade bilarna långsamt av färjan och det var betydligt enklare att hindra smugglare att ta sig in i Sverige. Det går för fort idag. Återigen är det våra dagliga livsrutiner som underlättar för smugglarna att lyckas med sin brottslighet, i enlighet med rutinaktivitetsteorin.

De flesta av intervjupersonerna menar att de inte klarar av att bevaka landets gränser eftersom det strömmar in lastbilar, personbilar och tåg vid Öresundsbron samt att det är fler människor som reser till och från Sverige. Med dagens bemanning vid gränspassagen går det inte att kontrollera varenda person som reser in till Sverige, inte heller varenda bil, lastbil, båt eller tåg säger intervjupersonerna. Alla vet numera att politikernas kriminalpolitik är att bekämpa brott och målet är att brottsligheten skall minska och öka medborgarnas trygghet. Brottsbekämparnas uppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Men det är samtidigt viktigt att vara medveten om att det i samhället finns en benägenhet till smygande utbredning gällande tvångsåtgärder. Brottsbekämparna ligger på för att expandera verksamheten och få mer resurser, för att legitimera organisationens fortlevnad hänvisas till nya hotbilder som kräver mer tvångsmedel (Flyghed 2001, s. 68-69).

Många av intervjupersonerna i min studie hade samma åsikt gällande förändringar i samhället, hur människorna förflyttar sig över landsgränser. En del samhällsförändringar har lett till ett öppnande för nya möjligheter att begå brott och nya brottstrender. Den senaste samhällsförändringen som är relevant för denna studie, är att fler och fler människor reser till och från Sverige. För att möjliggöra en förklaring till denna ökning i samband med samhällsförändringen kan Cohen och Felsons (1979) tre faktorer, som avser att förklara brottets uppkomst, appliceras.

Resultatet sammantaget med teorierna som bakgrund pekar mot att cannabissmugglingen kommer att fortsätta. Cannabis används av fler människor i Sverige (lämpligt objekt i

sammanhanget) och det finns aktörer (smugglare) som är motiverade till att föra in cannabis till Sverige eftersom de tjänar stora pengar, avsaknad av kontrollanter (Brottsbekämpare) i vissa platser vid landets gränser. Då utgår jag från rutinaktivitetsteorin. Enligt rational choice-teorin när vinstintresse finns, gärningsmannen (smugglaren) kalkylerar vinsten kontra eventuella förlusten som en smuggling kan komma att kosta honom. Intervjupersonerna säger att man inte skall lägga stor vikt på små smugglare som tar in för eget bruk utan de stora aktörerna som gör mer skada för Sverige. Jag kan se vad intervjupersonerna i min studie har sin preferens om hur de vill beivra smuglingen av cannabis till Sverige och samtliga säger att det inte kommer att kunna gå att kontrollera varenda en som passerar gränsen. Lindström (2011) skriver att bland politiker, opinionsbildare och den breda allmänheten tror att när antalet poliser ökar så minskar brottsligheten. Han tillägger att många kriminologer har med stöd av olika studier generellt sett varit mer tveksamma till att något sådant samband existerar. Det spelar ingen roll hur många nya tulltjänstemän som placeras vid gränsen. Risken är stor att smuglingen kommer att fortsätta trots allt, eventuellt under nya former eller på nya platser.

Den stora allmänheten ser hellre kriminella personer som avvikande, som den onde ”andre”, än på de omständigheter som förorsakar det kriminella handlandet (Garland 2010, s. 184). Detta leder till att politiker, den förtroendevalda samhällseliten, inriktad på resultat och ett sken av handlingskraftighet, inleder ”krig mot narkotika”, ”krig mot kriminalitet” osv. för att vinna väljarnas gunst, snarare än att satsa på insatser mot sociala orättvisor och fattigdom, att försöka att ta reda på varför det smugglas cannabis och vad som skulle kunna göras för att smugglarna skall tänka om och sluta med smuggling osv. Politiker vet att detta kräver mycket tid och detta ger inte stilpoäng i valen hos allmänheten, och dessutom är betydligt mycket svårare att mäta resultaten av på grund av tidsaspekten för effekterna av sådana satsningar.

Flyghed (2000) skriver att statsmakten står inför dilemmat att varken underreagera eller överagera. Man skall inte kontrollera för mycket och man skall inte heller kontrollera för lite. I båda fallen kan det leda till vad som Flyghed kallar för kontrollskador som påverkar allmänhetens tilltro för politikerna (Flyghed 2000, s. 20). Till följd av detta tolkar jag att smuggling av cannabis kommer att fortsätta oavsett resurser, så länge cannabis fortsätter att vara ett lämpligt objekt, och det fortsätter att saknas kapabla väktare och det kommer sannolikt inte att saknas motiverade personer som är beredda att smuggla cannabis in till Sverige.

Intervjupersonerna menar att det är allas vårt ansvar för att komma till rätta med smuggling av cannabis till Sverige, det är angeläget att alla i samhället tar sitt ansvar och ser över sitt handlingsutrymme. Intervjudeltagarna menar vidare på att det inte är brottsbekämparnas ensamma ansvar att vidta åtgärder för att minska den ökade tillgängligheten av cannabis. Enligt Ericson (2007, s. 54) tendensen är att flera organisationer inställda på säkerhet samverkar i större omfattning för att åstadkomma maximal effektivitet av övervakningen. Statliga myndigheter som tidigare verkat på egen hand arbetar mer och mer i samspel med andra myndigheter och tidigare gränser dem emellan har försvunnit. De flesta av intervjupersonerna återkommer gällande samarbete mellan olika aktörer, statliga och privata för att förebygga smuggling eller effektivisera kontroller vid gränsen.

Om jag utgår efter intervjupersonernas perspektiv då krävs det förändringar i samhället för att smuggling av cannabis ska kunna förhindras. En sådan förändring bör ske på en grundläggande nivå. En slutsats som dras i denna studie är att denna grundläggande nivå ligger i att systematiskt implementera effektivare utbildning – informations ute i samhället för att förebygga användning av cannabis.

Samtliga intervjupersoner i denna studie menar på att det mest effektiva för att få rätsida med dessa brott är att samhället bör arbeta preventivt; att förhindra att brotten begås från första början. Allmänheten ställer krav på brottsbekämparna, oftast handlar det om bättre effektivitet. Brottsbekämparna kan då utnyttja allmänhetens krav för sina egna syften. Till exempel kräva mera resurser för att utöka användning av tvångsmedel, anställa flera människor med mera. Om jag utgår från intervjudepersonernas uttalanden i denna studie drar jag slutsatsen att den cannabissmugglings problematik som vi har kommer att fortsätta så länge det inte kommer att finnas möjlighet att kontrollera varenda människa som reser in till Sverige och det vet vi är en orealistisk tanke, det kommer inte att gå.

Smugglarna utnyttjar dels de formella myndigheternas svaga kontroller och dels de informella institutionerna exempelvis allmänheten som blundar för brottet. Min studies resultat sammanstrålar väl i de valda teorier som är rutinaktivitetsteorin och rational choice-teorin. Där fann jag en motiverad gärningsman som fann olika kryphål i brottsbekämpningen vid gränsen för att berika sig själv lite extra. I studien fann jag också ett lämpligt brottsoffer eftersom vissa i allmänhet har en inställning att brottet bör bekämpas av brottsbekämparna. Det som stack ut mest var dock avsaknaden av en kompetent vakt där jag kan konstatera att kontrollmöjligheterna är helt otillräckliga för att dels upptäcka smugglingen och dels

förhindra att det smugglas cannabis in i Sverige. Dagens samhällsmedborgare reser allt mer. I och med detta är smugglingen av cannabis ett brott som inte kommer att försvinna så länge cannabis fortsätter att vara en attraktiv narkotika i vissa kretsar, på grund av att brottsbekämparna aldrig kommer att kunna kontrollera varenda en som passerar gränsen oavsett resurser som tillförs. Jag tror inte att det finns någon offentlig myndighet som i dagens Sverige anser att den har tillräckliga resurser för att kunna utföra sina uppdrag. Detta gäller även de två brottsbekämpande myndigheter som våra intervjupersoner arbetar för.

5.2 FRAMTIDA FORSKNING

Under detta arbetes gång har en brist av svensk forskning rörande brottsbekämparna gjort sig påmind. Det är därför, enligt min mening ett behov som behöver tillgodoses, särskilt då vi på senare år har sett en ökning av cannabis ute i samhället. I denna uppsats har det genom forskning och uttryck från en av intervjudeltagarna kommit upp att lätta på byråkratiska inom brottsbekämpande myndigheter, skulle vara passande för att komma till rätta med smugglingen. Vad skulle en förändring i de svenska brottsbekämpande myndigheterna innebära? Vad skulle den kunna medföra? Är en sådan förändring realistisk? Hur skulle en sådan fungera och se ut med tanke på EU och olika avtal som Sverige har med angränsande länder? Och hur kan den förenas med medborgarnas krav på integritet och frihet för att uppnå vad som kan ses som en ”lagom” och likväl effektiv grad av kontroll och narkotikabekämpning?

LITTERATUR

- Agerberg M. (2004). *Kidnappad hjärna. En bok om missbruk och beroende*. Lund: Studentlitteratur.
- Backman J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur AB
- Brottsförebyggande rådet, Brå (2003) *Polisens insatser mot narkotikabrottsligheten*. Rapport 2003:12. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Bryman A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 2. Malmö: Liber AB
- Cohen, L E & Felson, M (1979). "Social change and crime rate trends: a routine activity approach" *American sociological review*. Vol. 44, nr 4, s 588-608.
- Dalen M. (2008) *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups Utbildning AB. Decker S. H. & Chapman M. T.(2008)"*Drug Smugglers on Drug Smuggling* "
- Ericson V. R. (2007). *Crime in an insecure world*. USA Malden MA. Polity Press
- Ejvegård R. (2009) *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB
- Flyghed J. (1998), *Gränslös kontroll – Eller kontroll utan gräns?* Stockholms universitet Särtryck nr. 34
- Flyghed J. (2000) *Brottsbekämpning – mellan effektivitet och integritet (red)*. Lund: Studentlitteratur AB
- Flyghed J. (2001) *När det exceptionella blir normalt – Konsekvenserna av det politiska våldet i Göteborg juni 2001*. Särtryck nummer 76
- Garland D. (2010). *The culture of control. Crime and social order in contemporary society*. New York Oxford University Press Inc.
- Granhag P. A. & Christianson S. Å. (2008). *Handbok i Rättspsykologi (red.)* Stockholm: Liber AB
- Holgerrson S. & Knutsson (2011:1). *Polisens arbete mot narkotika*. Rikspolisstyrelsens utvärderingsfunktion Rapport 2011:1

- Jeffery, C.R. (1993). *Obstacles to the development of research in crime and delinquency*. Journal of Research in Crime and Delinquency Volume:30 Issue:4 Dated:(November 1993) Pages:491-497
- Karlsson J & Pettersson T (2006). *Det blir vad vi gör det till! Om att skapa och analysera ett intervjumaterial*. I Roxell L. & Tiby L. *Frågor, fält och filter*. Kriminologisk metodbok. Lund: Studentlitteratur AB
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Knutsson M & Granér R (2001). *Perspektiv på polisetik*. Lund: Studentlitteratur
- Lindström Peter (2011). *Fler poliser – Färre brott?* Linnéuniversitetet. Rapport #002 – 2011
- McLaughlin E., Muncie J. & Hughes G. (2003). *Criminological Perspectives*. Essential Readings 2nd Edition London SAGE Publications Ltd
- Payan T (2006). *The Three U.S.-Mexico Border Wars. Drugs, Immigration and Homeland Security*. British Library Cataloguing in Publication.
- Polit, D. F. Beck Tatano, C. (2008). *Nursing reserach – generating and assessing evidence for nursing practise*, 8:th edition. Philiadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Ramström J (2004). *Skador av hasch och marijuana*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- Repstad P. (2007). *Närhet och distans*. Lund: Studentlitteratur AB
- Roxell L. & Tiby E. (2006). *Frågor, fält och filter (red.)*. Lund: Studentlitteratur AB
- Sarnecki J. (2009). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur AB
- Scott, J. (2000). *Understanding contemporary society. The theories of the present*. London Sage Publications Ltd
- Sjöberg K. & Wästerfors D (2008). *Uppdrag Forskning*. Upplaga 1:1. Malmö: Liber AB
- Tilley N. (2009). *Crime Prevention*. British library Cataloguing-in-Publication data
- Thurén T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*, Malmö: Liber AB

Wolf D. S. & Schuster K. J. (2012), *Drug Policies, Addiction and Eradication*. United States Nova Science Publishers, Incorporated.

TIDSKRIFTER

Hartelius J. RPS, SCI & SNPF (2000). *Narkotika, Dopningsmedel och hälsofarliga varor*. Femte aktualiserade upplagan

Folkhälsoinstitutet (2012), *CANNABIS – om spridningen, skadeeffekterna, sambanden med tobak och hur missbruk kan förebyggas*

Svenska Narkotikapolisföreningen Tidskrift (nr.3/2008).

SNPF (1996). *Basfakta om narkotika*

INTERNETKÄLLOR

<http://www.polisen.se>

- <http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Informationsmaterial/Stockholm/F%C3%B6rebygg%20brott/tillf%C3%A4llet%20g%C3%B6r%20juvenwebb.pdf>

Utan tillfälle – Inget brott. Polisen & Försäkringsbolagen samverkan mot brott (Hämtad 2013-12-28)

- http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Rapporter-utredningar/01%20Polisen%20nationellt/Ovriga%20rapporter-utredningar/Inspektioner%20rapporter/Inspektion_Pmy_samarb_skola_100415.pdf

Inspektion av polismyndigheternas samarbete med skolan. Inspektionsrapport 2010:4 Rikspolisstyrelsen, Stockholm 2010 (Hämtad 2013-12-28)

- <http://www.polisen.se/Om-polisen/lan/St/op/Polisen-i-Stockholms-lan/Sambandet/Sambandet/Oktober-2008/Offensivt-arbete-mot-narkotika/>

Offensivt arbete mot narkotika, publicerad 2011-10-21 (Hämtad 2013-12-28)

<http://www.tullverket.se>

- <http://www.tullverket.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyheter/pressmeddelandenarkotikabeslagenslarnyarekord.5.3575b5be13c8f442f2210.html>

Narkotika beslagen slår nya rekord. Publicerad den 2013-01-31 10.13 (Hämtad 2013-03-30)

- <http://www.tullverket.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyheter/pressmeddelandetullverketsbeslagavnarkotikaokar.5.286a554112d2d29201a8000893.html>

Tullverkets beslag av narkotika ökar. Publicerad den 2013-11-25 09.45 (Hämtad 2013-11-30)

- <http://www.tullverket.se/download/18.565387eb13a5987c2a1e1b/1352368870177/SM-T%2C+Vi+beh%C3%B6ver+din+hj%C3%A4lp.pdf>

Vi behöver din hjälp! I arbetet med att skydda samhället från hot mot hälsa, miljö och säkerhet. Publicerad 2012 (Hämtad 2013-06-01)

- <http://www.tullverket.se/nyheter/nyhetsarkiv/nyheter/pressmeddelandeflervapenochcigarretteribeslag.5.3575b5be13c8f442f2218.html>

Fler vapen och cigarett i beslag. Publicerad den 2013-01-31 (Hämtad 2013-03-30)

Bilaga 1

HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

Information om studien

Jag studerar kriminologi vid Högskolan Kristianstad och nu är det dags för mig att skriva en C-uppsats (Kandidatuppsats).

Syftet med studien

Jag har i min uppsats valt att skriva om cannabissmuggling – Ur brottsbekämparnas synvinkel. Hur ser brottsbekämparna på fenomenet cannabissmuggling? Hur skall man göra för att bekämpa fenomenet?

Intervjuer

För att samla material till uppsatsen har jag tänkt intervjua 8 stycken tjänstemän från Tullverket och Polismyndigheterna. Varje intervju beräknas ta cirka en timme och deltagandet är helt frivilligt. Intervjun spelas in för att jag skall komma ihåg det som sägs. Vill du inte att intervjun med dig ska spelas in så säger du bara till. Intervjuerna kommer sedan att skrivas ut som text. Vill du ha en kopia så får du naturligtvis det. Det inspelade och utskrivna materialet kommer bara jag och min handledare på Högskolan Kristianstad att ha tillgång till. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan att behöva ange någon orsak.

Anonymitet och sekretess

Den information som kommer fram i intervjuerna kommer att användas som citat i uppsatsen. Intervjumaterialet kommer att avidentifieras för att läsaren av uppsatsen inte skall kunna identifiera vem som intervjuades. Jag hoppas att du skulle kunna ställa upp och ge ditt svar så fort som möjligt.

Tack på förhand

Cyril Belenge

HÖGSKOLAN KRISTIANSTAD

C-uppsats (Cannabissmuggling – Ur brottsbekämparnas synvinkel)

INTERVJUGUIDE

1. Kön
2. Vad jobbar du med?
3. Hur länge har du arbetat som brottsbekämpare?
4. Vad tycker du om människor som brukar cannabis?
5. Vad tycker du om cannabissmuggling till Sverige?
6. Är du nöjd med hur bekämpning av cannabissmuggling görs idag?
7. Hur skulle du vilja att myndigheterna gjorde för att bekämpa smuggling av cannabis till Sverige?
8. Vilka risker/konsekvenser finns det med att smuggla cannabis?
9. Vilken information fick du om cannabissmuggling när du blev polis/tulltjänsteman?
10. Vad vet du om cannabis som läkemedel?
11. Vad tänker du om teorin om cannabis som inkörsport till tyngre droger?
12. Vad vet du om förebyggande arbete inom Tullverket eller Polismyndigheterna?
13. Vill du tillägga något i ämnet?

Cyril Belenge